

ICT

RIJK IN UITVOERING • IN 18 FACTSHEETS

Waar gaat het over?

De overheid kan niet functioneren zonder een goede informatievoorziening en betrouwbare en toekomstbestendige ICT-infrastructuur. Deze verwevenheid van beleidsuitvoering en ICT is bij de Belastingdienst wellicht het meest duidelijk. De Belastingdienst kampt met grote problemen, onder andere door de complexiteit van de ICT, die in een lange periode is ontstaan. Ook andere ministeries hebben te maken met te ingewikkelde informatievoorziening. Voor een deel wordt de complexiteit bepaald door verouderde software, die in een veranderende omgeving draaiend moet worden gehouden.

Digitalisering heeft de afgelopen tien jaar in toenemende mate de aandacht gekregen van kabinet, parlement en Algemene Rekenkamer. Vaak vormden problemen met ICT-projecten als onderdeel van een breder verandertraject daartoe de aanleiding.

Wie is verantwoordelijk?

Elke minister is verantwoordelijk voor de ICT-projecten binnen zijn of haar ministerie. De minister voor Wonen en Rijksdienst heeft op het gebied van de organisatorische aspecten en de centralisatie van de bedrijfsvoering van de rijksdienst doorzettingsmacht. Dat betekent dat hij op deze terreinen beslissingen kan nemen, zonder dat andere ministers dit kunnen blokkeren. De rijksbrede coördinatie van ICT ligt bij de Chief Information Officer Rijk, die tot taak heeft de optimale vormgeving van de informatisering en ICT in het Rijk en bij zbo's te bevorderen door het stellen van kaders en daarop toe te zien. Politieke en beleidsmatige wensen, organisatorische factoren en technische aspecten als de kwaliteit en wendbaarheid van de ICT kunnen niet los van elkaar worden gezien bij de uitwerking, uitvoering en verantwoording van overheidstaken. Er is een gedeelde verantwoordelijkheid.

Om hoeveel geld gaat het?

Het Rijks ICT-dashboard (<https://www.rijksictdashboard.nl/>) biedt informatie over grote ICT-projecten bij ministeries en publiekrechtelijke zbo's. Het gaat om meer dan honderd projecten met een ICT-component van ten minste € 5 miljoen. Het dashboard toont het verloop van geraamde kosten, van werkelijke uitgaven en van de doorlooptijd. In april 2016 stonden op dit ICT-dashboard 165 projecten. De totale omvang van de projecten bedroeg volgens het dashboard € 5,2 miljard.

Hoe staat het ervoor en wat zijn de risico's?

De overheid kende in het afgelopen decennium een aantal grote ICT-projecten die problematisch verliepen. De Algemene Rekenkamer publiceerde hierover al in 2007 en in 2008. In 2012 is onderzoek gedaan naar de stand van zaken rond de aangekondigde

verbetermaatregelen. Een groot deel van de maatregelen bleek te zijn ingevoerd, maar het was nog te vroeg om te beoordelen wat ze hadden opgebracht.

Parlementair onderzoek ICT

De tijdelijke parlementaire onderzoekscommissie ICT schreef in 2014 een kritisch rapport over grote ICT-projecten. De commissie onderzocht voor dit onderzoek casussen uit het verleden. In reactie op deze rapportage trof het kabinet een aantal maatregelen, waaronder de instelling van het Bureau ICT-toetsing (BIT). Het BIT adviseert ten behoeve van de algehele verbetering van ICT projectbeheersing bij ministeries en publiekrechtelijke zelfstandige bestuursorganen. Dit kan zijn op verzoek van de Tweede Kamer, de minister die het aangaat of uit eigen beweging. Advisering gaat over de risico's en slaagkans van ICT-projecten met een omvang van ten minste € 5 miljoen. Het BIT geeft daarbij ook een oordeel over de beheersbaarheid van het ICT-project. Tot op heden zijn 15 adviezen uitgebracht.

Zes grote uitvoeringsdiensten

In het rapport Staat van de Rijksverantwoording 2016 constateert de Algemene Rekenkamer dat er bij zes grote uitvoeringsorganisaties (Belastingdienst, CJIB, DUO, RDW, SVB en UWV) geen scherp zicht was op de ICT-onderhoudskosten en de bijdrage van de IT aan de beleidsdoelstellingen.

Ook was de afhankelijkheid van externe inhuur op ICT-gebied groot. Wel stelden wij vast dat doorgaans voor bestaande ICT-systemen noodzakelijke maatregelen werden getroffen en dat de systemen draaiden zonder grote incidenten. Hieronder lichten we de bevindingen bij drie uitvoeringsorganisaties toe.

Belastingdienst

De Belastingdienst had in 2015 nog steeds te maken met verouderde en te complexe ICT-systemen. Daarom stelde de Algemene Rekenkamer dat het parlement er de komende jaren rekening mee zou moeten houden dat ingrijpende wijzigingen in de belastingwetgeving of een stelselherziening niet mogelijk zijn, risico's met zich meebrengen of een langere invoeringstermijn vergen. Wij bevelen de staatssecretaris van Financiën aan meer duidelijkheid te bieden aan het parlement. In ons verantwoordingsonderzoek over 2016 rapporteren wij over de bereikte resultaten.

ICT politie

Ten aanzien van de ICT Politie constateerde de Algemene Rekenkamer dat in de afgelopen jaren het beschikbare budget ontoereikend was voor consolidatie en vernieuwing samen. Met de recente aanvulling blijft er weinig ruimte voor verdere vernieuwing. Vooral het uitblijven van de benodigde vernieuwing binnen het primaire politieproces en de toenemende beheerlasten baren zorgen. Als de stap naar vernieuwing niet snel wordt gezet, zal de balans tussen de ICT-ambities en de middelen die daarvoor beschikbaar zijn weer uit evenwicht raken. Er is de afgelopen jaren vooral geïnvesteerd in het stabiel maken van de basisinfrastructuur, waardoor de noodzakelijke vernieuwing van de ICT-systemen achter loopt op de oorspronkelijke planning.

UWV

Ook de uitvoering van taken door het UWV is ondenkbaar zonder een passend ICT-systeem. Het UWV Informatieplan 2016-2020 beoogt de ICT de komende jaren te verbeteren. Het plan bevat in totaal voor € 463 miljoen aan projecten. Ambities en middelen zijn echter nog niet in balans. Een structurele financiering van het plan ontbreekt en dat geldt ook voor beheer en onderhoud. De ambities voor vernieuwing zijn in het plan beperkt: het UWV kiest met het plan in de eerste plaats voor stabiliteit en continuïteit van de processen. Als gevolg van deze ICT-opgave zijn de mogelijkheden die het UWV heeft om de komende jaren nieuw beleid in te voeren waarschijnlijk beperkt.

Risico's

Te veel focus op wat er mis kan gaan bij veranderprojecten met een grote ICT-component kan verlamdend werken op het innoverend vermogen van de overheid. Daarbij kan te lang wachten met vernieuwing van bestaande systemen op termijn nieuwe problemen veroorzaken: voor de onderhoudskosten, de dienstverlening aan de burger en de mogelijkheden om nieuwe wetgeving te implementeren. Met name het vervangen van oude en onderling verweven ICT-systemen vereist een goede voorbereiding en daarbij behorende expertise, middelen en tijd.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

- UWV, balanceren tussen ambities en middelen (2017), Kamerstuk 32824, nr. 181
- ICT politie (2016), Kamerstuk 29350, nr 16
- Staat van de rijksverantwoording 2015 (2016), Kamerstuk 34475, nr 2; Staat van de rijksverantwoording 2014 (2015), Kamerstuk 34200, nr 2
- Resultaten verantwoordingsonderzoek Ministerie van Financiën en Nationale Schuld 2015 (2016), Kamerstuk 34474 IX, nr 2; resultaten verantwoordingsonderzoek Ministerie van Financiën en Nationale Schuld 2014 (2015), Kamerstuk 34200 IX, nr 2
- Resultaten verantwoordingsonderzoek Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2015 (2016), Kamerstuk 34475 XVI, nr 2
- Lijst van vragen en antwoorden over de Resultaten verantwoordingsonderzoek 2015 bij het Ministerie van Financiën (2016), Kamerstuk 34475 IX, nr. 5
- Basisregistraties - vanuit het perspectief van de burger, fraudebestrijding en governance (2014), Kamerstuk 29362, nr 238
- Aanpak van ICT door het Rijk 2012; Lessons learned (2013), Kamerstuk 33584, nr. 2
- ICT politie 2010 (2011), Kamerstuk 29362, nr 9
- Lessen uit ICT-projecten bij het Rijk, deel B (2008), Kamerstuk 26643, nr. 130
- Lessen uit ICT-projecten bij het Rijk (2007), Kamerstuk 26643, nr 100